

**Bible: Nový zákon (1. – 2. století př. Kr.):
Evangelium podle Matouše**

Kapitola 1

Původ Ježíše Krista

¹Listina rodu Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova.

²Abraham měl syna Izáka, Izák Jákoba, Jákob Judu a jeho bratry, ³Juda Farese a Záru z Támary... ¹⁵Eliud Eleazara, Eleazar Mattana, Mattan Jákoba, ¹⁶Jákob pak měl syna Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš řečený Kristus. (...)

Narození Ježíše Krista

¹⁸Narození Ježíšovo se událo takto: Jeho matka Maria byla zasnoubena Josefovi, ale dříve než se sešli, shledalo se, že počala z Ducha svatého. ¹⁹Její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vystavit hanbě; proto se rozhodl propustit ji potají. ²⁰Ale když pojal ten úmysl, hle, anděl Páně se mu zjevil ve snu a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmout Marii, svou manželku; neboť co v ní bylo počato, je z Ducha svatého. ²¹Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů. ²²To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka: ²³„Hle, panna počne a

porodí syna a dají mu jméno Immanuel‘, to jest přeloženo ‚Bůh s námi‘. (...)

Kapitola 2

Klanění mudrců

¹Když se narodil Ježíš v judském Betlémě za dnů krále Heroda, hle, mudrci od východu se objevili v Jeruzalémě a ptali se: ²„Kde je ten právě narozený král Židů? Viděli jsme na východě jeho hvězdu a přišli jsme se mu poklonit.“ (...)

⁹(...) A hle, hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo to dítě. ¹⁰Když spatřili hvězdu, zaradovali se velikou radostí. ¹¹Vešli do domu a uviděli dítě s Marií, jeho matkou; padli na zem, klaněli se mu a obětovali mu přinesené dary – zlato, kadidlo a myrhu. (...)

Kapitola 3

Jan Křtitel

¹Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v judské poušti: ²„Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ (...) ⁴Jan měl na sobě šat z velbloudí srsti, kožený pás kolem boků a potravou mu byly kobylky a med divokých včel. ⁵Tehdy vycházel k němu celý Jeruzalém i Judsko a celé okolí Jordánu, ⁶vyznávali své hříchy a dávali se od něho v řece Jordánu křtít. (...)

Ježíšův křest

¹³Tu přišel Ježíš z Galileje k Jordánu za Janem, aby se dal od něho pokřtít. ¹⁴Ale on mu bránil a říkal: „Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty jdeš ke mně?“ ¹⁵Ježíš mu odpověděl: „Připusť to nyní; neboť tak je třeba, abychom naplnili všechno, co Bůh žádá.“ Tu mu Jan již nebránil. ¹⁶Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody, a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho. ¹⁷A z nebe promluvil hlas: „Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.“

Kapitola 4

(...) Počátek Ježíšovy činnosti

¹²Když Ježíš uslyšel, že Jan je uvězněn, odebral se do Galileje. ¹³Opustil Nazaret a usadil se v Kafarnaum při moři, v území Zabulón a Neftalím... ¹⁷Od té chvíle začal Ježíš kázat: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“

Povolání učedníků

¹⁸Když procházel podél Galilejského moře, uviděl dva bratry, Šimona zvaného Petr a jeho bratra Ondřeje, jak vrhají síť do moře; byli totiž rybáři. ¹⁹Rekl jim: „Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí.“ ²⁰Oni hned zanechali sítě a šli za ním. (...)

Zástupy kolem Ježíše

²³Ježíš chodil po celé Galileji, učil v jejich synagógách, kázal evangelium království Božího a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu v lidu. ²⁴Pověst o něm se roznesla po celé Sýrii; přinášeli k němu všechny nemocné, postižené rozličnými neduhy a trápením, posedlé, náměsíčné, ochrnuté, a uzdravoval je. ²⁵A velké zástupy z Galileje, Desítiměstí, z Jeruzaléma, Judska i ze Zajordání ho následovaly.

Kapitola 5

Blahoslavenství

¹Když spatřil zástupy, vystoupil na horu; a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci. ²Tu otevřel ústa a učil je: (...)

Kapitola 6

Jak prokazovat dobrodiní

„¹Varujte se konat skutky spravedlnosti před lidmi, jim na odiv; jinak nemáte odměnu u svého Otce v nebesích.

²Když prokazuješ dobrodiní, nechtěj budit pozornost, jako činí pokrytci v synagógách a na ulicích, aby došli slávy u lidí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. ³Když ty prokazuješ dobrodiní, ať neví tvá levice, co činí pravice, ⁴aby tvé dobrodiní zůstalo skryto, a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

Jak se modlit

⁵A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagógách a na nárožích, aby byli lidem na očích; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. ⁶Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

Modlitba Páně

⁹Vy se modlete takto:

Otče náš, jenž jsi v nebesích,
buď posvěceno tvé jméno.

¹⁰Přijď tvé království.

Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.

¹¹Náš denní chléb dej nám dnes.

¹²A odpusť nám naše viny,

jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.

¹³A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.

¹⁴Neboť jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; ¹⁵jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení. (...)

O zabezpečení života

¹⁹Neukládejte si poklady na zemi, kde je ničí mol a rez a kde je zloději vykopávají a kradou.

²⁰Ukládejte si poklady v nebi, kde je neničí mol ani rez a kde je zloději nevykopávají a nekradou.

²¹Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce. (...)

²⁴Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.

²⁵Proto vám pravím: Nemějte starost o svůj život, co budete jíst, ani o tělo, co budete mít na sebe. Což není život víc než pokrm a tělo víc než oděv? (...)

Kapitola 10

Vyvolení Dvanácti

¹Zavolal svých dvanáct učedníků a dal jim moc nad nečistými duchy, aby je vymítali a uzdravovali každou nemoc a každou chorobu. ²Jména těch dvanácti apoštolů jsou: první Šimon zvaný Petr, jeho bratr Ondřej, Jakub Zebedeův, jeho bratr Jan, ³Filip, Bartoloměj, Tomáš, celník Matouš, Jakub Alfeův, Tadeáš, ⁴Šimon Kananejský a Iškariotský Jidáš, který ho pak zradil. (...)

Kapitola 12

(...) Ježíšova rodina

⁴⁶Ještě když mluvil k zástupům, hle, jeho matka a bratři stáli venku a chtěli s ním mluvit.

⁴⁷Někdo mu řekl: „Hle, tvá matka a tvoji bratři stojí venku a chtějí s tebou mluvit.“ ⁴⁸On však odpověděl tomu, kdo mu to řekl: „Kdo je má matka a kdo jsou moji bratři?“ ⁴⁹Ukázal na své učedníky a řekl: „Hle, moje matka a moji bratři.“ ⁵⁰Neboť kdo činí vůli mého Otce v nebesích, to je můj bratr, má sestra i matka.“

Kapitola 13

(...) Podobnoství o pleveli mezi pšenici

²⁴Předložil jim jiné podobenství: „S královstvím nebeským je to tak, jako když jeden člověk zasel dobré semeno na svém poli. ²⁵Když však lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasel plevel do pšenice a odešel. ²⁶Když vyrostlo stéblo a nasadilo na klas, tu se ukázal i plevel. ²⁷Přišli sluhové toho hospodáře a řekli mu: „Pane, cožpak jsi nezasal na svém poli dobré semeno? Kde se vzal plevel?“ ²⁸On jim odpověděl: „To udělal nepřítel.“ Sluhové mu řeknou: „Máme jít a plevel vytrhat?“ ²⁹On však odpoví: „Ne, protože při trhání plevelu byste vyrvali z kořenů i pšenici. ³⁰Nechte, ať spolu roste obojí až do žně; a v čas žně řeknu žencům: Seberte nejprve plevel a svažte jej do otýpek k spálení, ale pšenici shromážděte do mé stodoly.“ (...)

Kapitola 14

(...) Ježíš kráčí po moři

²²Hned nato přiměl Ježíš učedníky, aby vstoupili na loď a jeli před ním na druhý břeh, než propustí zástupy. (...) ²⁴Loď byla daleko od země a vlny ji zmáhaly, protože vítr vál proti ní. ²⁵K ránu šel k nim, kráčeje po moři. ²⁶Když ho učedníci uviděli kráčet po moři, vyděsili se, že je to přízrak, a křičeli strachem. ²⁷Ježíš na ně hned promluvil a řekl jim: „Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!“

²⁸Petr mu odpověděl: „Pane, jsi-li to ty, poruč mi, ať přijdu k tobě po vodách!“ ²⁹A on řekl: „Pojď!“ Petr vystoupil z lodi, vykročil na vodu a šel k Ježíšovi. ³⁰Ale když viděl, jaký je vítr,

přepadl ho strach, začal tonout a vykřikl: „Pane, zachraň mne!“³¹ Ježíš hned vztáhl ruku, uchopil ho a řekl mu: „Ty malověrný, proč jsi pochyboval?“

³²Když vstoupili na loď, vítr se utišil. (...)

Kapitola 21

(...) Očištění chrámu

¹⁰Když vjel Ježíš do Jeruzaléma, po celém městě nastal rozruch; ptali se: „Kdo to je?“¹¹ Zástupy odpovídaly: „To je ten prorok Ježíš z Nazareta v Galileji.“¹² Ježíš vešel do chrámu a vyhnal prodavače a kupující v nádvoří, zpřevracel stoly směnárníků i stánky prodavačů holubů; ¹³řekl jim: „Je psáno: ‚Můj dům bude zván domem modlitby‘, ale vy z něho děláte doupě lupičů.“ (...)

Kapitola 22

(...) Největší přikázání

³⁴Když se farizeové doslechli, že umlčel saduceje, smluvili se ³⁵a jeden... se ho otázal, aby ho pokoušel: ³⁶„Mistře, které přikázání je v zákoně největší?“³⁷ On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“³⁸ To je největší a první přikázání.³⁹ Druhé je mu podobné: ‚Miluj svého bližního jako sám sebe.‘⁴⁰ Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.“

Kapitola 26

(...) Ustanovení večeře Páně

²⁶Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával učedníkům se slovy: „Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.“²⁷ Pak vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: „Pijte z něho všichni.“²⁸ Neboť toto jest má krev, která zpečetuje smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů. (...)

(...)

Kapitola 27

(...) Ježíš před Pilátem

¹¹A Ježíš byl postaven před vladaře. Vladař mu položil otázku: „Ty jsi král Židů?“ Ježíš odpověděl: „Ty sám to říkáš.“¹² Na žaloby velekněží a starších nic neodpovídal. (...)

¹⁵O svátcích měl vladař ve zvyku propouštět zástupu jednoho vězně, kterého si přáli. ¹⁶Tehdy tam měli pověstného vězně, jménem Barabáš. ¹⁷Když se zástupy shromáždily, řekl jim tedy Pilát: „Koho vám mám propustit, Barabáše, nebo Ježíše, zvaného Mesiáš?“ (...)

²¹(...) Oni volali: „Barabáše!“²² Pilát jim řekl: „Co tedy mám učinit s Ježíšem zvaným Mesiáš?“ Všichni volali: „Ukřižovat!“²³ Namítl jim: „Čeho se vlastně dopustil?“ Ale oni ještě víc křičeli: „Ukřižovat!“ (...)

Ukřižování

(...) ³⁵Ukřižovali ho a losem si rozdělili jeho šaty; ³⁶pak se tam posadili a střežili ho. ³⁷Nad hlavu mu dali nápis o jeho provinění: „To je Ježíš, král Židů.“ (...)

Ježíšova smrt

⁴⁵V poledne nastala tma po celé zemi až do tří hodin. ⁴⁶Kolem třetí hodiny zvolal Ježíš mocným hlasem: „Eli, Eli, lema sabachthani?“ to jest: ‚Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?‘ (...)⁵⁰ ...Ježíš znovu vykřikl mocným hlasem a skonal. (...)

Kapitola 28

Prázdný hrob

¹Když uplynula sobota a začínal první den týdne, přišly Marie z Magdaly a jiná Marie, aby se podívaly k hrobu. ²A hle, nastalo velké zemětřesení, neboť anděl Páně sestoupil s nebe, odvalil kámen a usedl na něm. (...) ⁵Anděl řekl ženám: „Vy se nebojte. Víím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován. ⁶Není zde; byl vzkříšen, jak řekl. Pojďte se podívat na místo, kde ležel. (...)“

⁸Tu rychle opustily hrob a se strachem i s velikou radostí běžely to oznámit jeho učedníkům. ⁹A hle, Ježíš je potkal a řekl: „Budte pozdraveny.“ Ženy přistoupily, objímaly jeho nohy a klaněly se mu. ¹⁰Tu jim Ježíš řekl: „Nebojte se. Jděte a oznamte mým bratřím, aby šli do Galileje; tam mě uvidí.“ (...)

Zjevení v Galileji

(...) ¹⁶Jedenáct apoštolů se pak odebralo do Galileje, na horu, kterou jim Ježíš určil. ¹⁷Spatřili ho a klaněly se mu; ale někteří pochybovali. ¹⁸Ježíš přistoupil a řekl jim: „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. ¹⁹Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého ²⁰a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. ČEP. Praha 1992, strany NZ 11 – 40.

Poznámky a vysvětlivky:

amen – hebrejský výraz ve významech *ano, pravda, tak budiž*; **anděl** – řec. *angelos*, Boží posel; **Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?** – začátek starozákonního Žalmu 22, navzdory pesimistickému začátku další text vyúsťuje v chválu Hospodina a v důvěru v jeho pomoc; **Desítiměstí** – řec. Dekapolis; ve starověku skupina 10 měst severovýchodně od Palestiny, byla ohniskem antické kultury na východním okraji Římské říše; **evangelium** – řec. *dobré poselství*, v křesťanství příběh o Ježíšovi, nejvěrohodnější čtyři evangelia tvoří první, hlavní část Nového zákona; **judský** – týkající se judské, jižní části Palestiny: ta byla v době Ježíšova narození opět samostatným královstvím, ale v době Ježíšova veřejného působení již tvořila provincii Římské říše; **kadidlo** – aromatická látka z vonné pryskyřice, jejím hořením se uvolňuje vonný dým, jenž byl v judaismu chápán jako obětní dar Bohu; kadidlo se využívá i dnes při některých křesťanských bohoslužbách; **kalich** – míněn kalich s vínem; **Matouš** – údajný autor v pořadí prvního biblického evangelia, prý jeden z apoštolů; **(Galilejské) moře** – Genezaretské jezero (167 km²) v severní Palestině; **myrha** – druh vonné pryskyřice, ve starověkém Orientě používaný mj. při výrobě posvátných olejů; **obětovat** – obřadně přinášet prosebné či děkovné dary bohu; **Pilát** – Pontius Pilatus; římský správce Palestiny kolem r. 30, smutně proslul arogantním jednáním vůči Židům, nakonec byl ze svého úřadu odvolán; **pohané** – příslušníci národů neuznávajících Bibli jako posvátnou knihu; **pokání** – celostní životní obrat člověka od hříchu k Bohu; **pokrytec** – neupřímný člověk, tajnůstkář, jenž se přetvařuje; **synagoga** – židovská (judaistická) modlitebna; **vymítat** – obřadně vypuzovat.

Bible: Nový zákon: Evangelium podle Matouše: poznámky k interpretaci

Nejprve bychom si měli uvědomit, že ačkoli *Nový zákon* známe především z výtvarného umění feudální doby (tedy ze středověku a raného novověku), **Nový zákon i křesťanství** samotné jsou produktem **starověku** a postavy Nového zákona včetně Ježíše žily a působily na okraji **antického světa** (tedy oblasti kulturně formované starověkým Řeckem a starověkou Itálií).

Řada **vžitých představ** o Ježíšovi nemá v Novém zákoně oporu a pochází z jiných zdrojů. Například o oslu a volkovi, bez nichž se neobejde žádný vánoční betlém, není v Novém zákoně ani zmínka: do betlémů se dostali proto, že starozákonní prorok Izajáš se o nich zmiňuje (Iz 1,3) jako o tvorech, kteří příkladně vytušili svého pána, ač ten je lidmi zatím přehlížen.

Ani tři králové nebyli v Novém zákoně takoví, jak je známe z vánoční ikonografie. Byli to mudrci (mágové, učenci) a ztělesňují pokoru vědeckého racionalismu před všezahrnující božskou skutečností. O jejich počtu Bible neví nic; že byli tři, to se odvozuje od počtu darů, a jejich tradovaná jména Kašpar – Melichar – Baltazar vznikla až podle iniciál pozdějšího latinského nápisu *Christus mansionem benedicat (Ať Kristus požehná tomuto příbytku)*.

Novozákonní **evangelia** (*dobrá poselství*; příběhy o Ježíši Nazaretském) vznikla jako písemné zachycení starší, byť nedlouhé ústní tradice. **Čtyři evangelisté** mají tradičně přisuzovaná jména a ve výtvarném umění ke každému z nich patří jeden figurální atribut: **Matouš** (anděl), **Marek** (lev), **Lukáš** (býk), **Jan** (orel). **První tři evangelia** se označují jako **synoptická** (souhledná): mají podobný ráz, jako slohový postup v nich dominuje vyprávění, leckteré Ježíšovy příběhy jsou jim společné. Čtvrté, **Janovo evangelium** se zřetelně odlišuje – jeho autor znal řeckou filozofii (zejména učení Hérakleita z Efesu) a nechal se jí ovlivnit. Janovo evangelium začíná větou *Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh*. Slova *Na počátku* jsou záměrně tatáž jako na začátku Genese – zdůrazňují tak, že Starý a Nový zákon tvoří spolu jeden celek. Výraz *slovo* je vžitým českým překladem řeckého pojmu *logos*, který tu ovšem znamená spíše *řád*. Janovo evangelium pak odpovídá pojetí Boha jako univerzálního řádu všeho světa (Jan se mj. vyznačuje precizními teologickými formulacemi).

Matoušovo evangelium je patrně **nejpoetičtější** z evangelií (zatímco Marek je vyjadřováním nejpřímější, Lukáš se nejvíce dotýká dějin římského impéria a Jan je nejfilozofičtější). Podle pozdější tradice byl **Matouš** jedním z dvanácti apoštolů (původním povoláním celník, což bývala v očích veřejnosti nepopulární profese). Matoušovo evangelium vzniklo nejspíše v **80. letech 1. století**, tedy 50 – 60 let po Ježíšově ukřižování (Marek a Lukáš jsou o málo starší, jen Jan byl sepsán až před r. 100). To není velký odstup od líčených událostí a poznáme to i na postavě Ježíše: vedle sošných rysů Božího syna (Mt 4,23-25, Mt 14,22-32) probleskuje přirozený charakter mladého muže, který dokáže popustit uzdu emocím (Mt 12,46-50; Mt 21,10-13).

Ústřední evangelijní zvěst o Ježíšově ukřižování a následném zmrtvýchvstání se klene nad nejširším obloukem, jaký může lidské vyprávění vytvořit. Začíná činem zcela extrémním, kdy lidé zabili Boha (Božího syna; motiv násilné boží smrti najdeme i v jiných náboženstvích, např. ve staroegyptském), a končí obnovou života. Bůh je tak silný a jeho panování nad světem tak neochvějné, že zlý lidský skutek proti Bohu je zákonitě překonán; jeho jediným výsledkem zůstává, že člověk se postavil proti Božímu řádu, což je konflikt, v němž nikdy nemůže zvítězit.

Evangelia nevznikala s hlavním cílem zachytit co nejpodrobněji Ježíšův život. Ježíšovy příběhy tu jsou obsaženy proto, že **svědčí o Ježíšových názorech** a o jeho **Božím synovství**. Evangelijní texty tedy stojí na **pomezí mezi literaturou věcnou a beletrií** (ostatně tak tomu bylo ve starověké a středověké literatuře zvykem). Proto nemá mnoho smyslu ptát se po „fotografické“ věrohodnosti jednotlivých evangelijních pasáží: je tu řada metafor, složitějších teologických příměrů, výpůjček ze Starého zákona (u nichž často komplikuje situaci i fakt, že některé hebrejské výrazy nelze adekvátně přeložit do řečtiny)... Na druhé straně ovšem pozorný čtenář odhalí také místa, která dobře zapadají do „velkého“ rámce antických dějin.

Podrobný rozbor evangelijního textu by nám odhalil ještě řadu dalších souvislostí. Od stále aktuálního varování před zhoubnou **hysterií** nemyslicího **davu** (Mt 27,15-23) až po pozoruhodně výsadní roli přisouzenou **ženám**: na rozdíl od tehdejších běžných zvyklostí, kdy žena stála mimo veřejný prostor (v mnoha synagogách dodnes ženy při bohoslužbách sedávají skrytě stranou od mužů), v evangeliích ženy mnohokrát vystupují jako nejen rovnocenné, ale dokonce mnohdy i okolnostmi vyzdvižené účastnice či svědkyně Ježíšova příběhu (Mt 28,1-10).

<http://hadopasi.org/ostatni/RenataE/pictures/images/P1040207.jpg>
<http://www.royal-painting.com/Pietro-Perugino/The-Baptism-of-Christ.html>
http://paintingandframe.com/uploadpic/others/big/sermon_on_the_mount.jpg
http://www.muzeum-st.cz/resources/imgs/clanky/obraz_posledni_vecere_remaart.jpg
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d7/Cristo_crucificado.jpg
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/39/Meister_des_Wittingauer_Altars_002.jpg/220px-Meister_des_Wittingauer_Altars_002.jpg